

تحلیل رکورد شکنی قیمت های نفت در بازار جهانی

قیمت نفت در بازارهای جهانی از تمام پیش بینی ها فراتر رفته است و به نظر می رسد تعادل جدید در سطح قیمت های بالاتری صورت گیرد. خانم مرضیه طاهری، کارشناس اقتصادی در مقاله ذیل به تفصیل به تغییرات و دلایل آن اشاره می کند که از نظر تان می گذرد.

با درگذشت ملک فهد پادشاه بزرگترین ذخیره نفتی جهان، قیمت نفت از ۶۶ دلار برای هر بشکه فراتر رفت و رکورد تازه ای از قیمت هر بشکه نفت ثبت شد. اما مسلماً این افزایش قیمت دیری نمی پاید و به مقدار اولیه خود باز خواهد گشت چرا که عدم تغییر در سیاست های جدید انرژی و بویژه نفت این کشور با جانشینی برادر ایشان کاملاً مشهود است. شاهزاده عبدالله رهبر جدید طی صدارت ۶ سال گذشته خود بازگشایی بخش گاز به سوی سرمایه گذاران خارجی تقویت رابطه با اعضای اوپک و بویژه ایران و افزایش تولید عربستان به منظور جبران کاهش نفت عراق و نروژ و نیجریه را به مرحله اجرا گذاشت. بر این اساس وی سیاست نزدیک سازی ساختار نفت این کشور به سمت شرکت های غربی و کاهش تنش بین صادرکنندگان نفت را همانند رهبر سلف شبه جزیره عربستان ادامه خواهد داد.

بازار جهانی نفت در انتظار تعادلی جدید

چندین ماه قبل از درگذشت ملک فهد نیز افزایش متوالی قیمت نفت در بازارهای جهانی به ثبت رسیده و قیمت ها به بالاترین سطح خود در طی دو دهه گذشته رسیدند. افزایش چند ماه اخیر قیمت نفت، بار دیگر این سوال را مطرح ساخته است که آیا تغییرات قیمت نفت طی زمان مورد اشاره نشانه آن است که بازار نفت خود را برای قیمت تعادلی جدیدی آماده می کند یا افزایش قیمت به ویژه در سه ماهه اول سال ۲۰۰۴ صرفاً واقعه ای مقطعی است که بار دیگر فروکش خواهد کرد؟

برخی از نشانه ها حاکی از آن است که افزایش قیمت های نفت نه یک واقعه مقطعی بلکه واقعیتی برخاسته از تحولات بازار است و نمی توان انتظار داشت قیمت های جهانی نفت که از سال ۲۰۰۳ رو به افزایش گذاشته است و هیچگاه از حدود ۳۰ دلار پایین تر نیامده است دوباره به سطوح پایین تر از ۲۰ دلار کاهش یابد. بر اساس این دیدگاه آنچه باعث شده است قیمت های جهانی از ابتدای سال ۲۰۰۳ و پس از سقوط رژیم عراق افزایش یابد تحولات طرف تقاضاست.

آمار حکایت از آن دارد که در تمام سال ۲۰۰۳ قیمت متوسط هر بشکه نفت WTI در حدود ۳۷۵ دلار و قیمت متوسط هر بشکه سبب نفتی اوپک در حدود ۲۸۵ دلار بوده است. این در حالی است که براساس تعهدات اوپک قیمت نفت این سازمان نباید از سطح ۲۸ دلار فراتر رود. این افزایش قیمت در سال ۲۰۰۳ تا اندازه ای ناشی از افزایش تقاضای نفت

آرشیو

از مصرف جهانی نفت، در سال ۲۰۰۴ نیز روزانه ۲۰/۴ میلیون بشکه نفت مصرف کند. بدین ترتیب مصرف این کشور نسبت به سال ۲۰۰۳ روزانه ۰/۳ میلیون بشکه افزایش خواهد داشت.

همچنین انتظار می رود افزایش تقاضا در این کشور طی پنج سال آینده نیز همچنان ادامه یافته و مصرف آن به ۲۲ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۰۹ بالغ گردد. از طرفی با توجه به اینکه تولید نفت ایالات متحده تا سال ۲۰۱۳، یعنی زمان بهره برداری از پروژه ANWR در آلاسکای شمالی،

در این سال است چرا که در سال مذکور میزان تقاضای روزانه نفت ۷۵ میلیون بشکه بیش از تقاضای سال ۲۰۰۲ بود.

این در حالی است که در دوره ۱۹۹۹-۲۰۰۲ میزان تقاضای روزانه نفت در دنیا بطور متوسط سالانه ۰/۸ میلیون بشکه در روز افزایش یافته و در سال ۲۰۰۲ میزان افزایش تقاضای روزانه نفت نسبت به سال قبل از آن تنها ۰/۲ میلیون بشکه بود. از سوی دیگر انتظار بر آن است که این روند افزایش در مصرف جهانی نفت، همچنان ادامه یابد چرا که انتظار می رود ایالات متحده با در اختیار داشتن ۲۶ درصد

ماههای اخیر در حدود ۲۸ تا ۳۰ دلار بوده است مجدداً به کمتر از ۲۰ دلار کاهش یابد. این در حالی است که تا قبل از افزایش اخیر قیمت ها، قیمت ۲۰ دلار به عنوان قیمت بلندمدت نفت در بازار جهانی مورد پذیرش قرار گرفته بود. براین پروکوپ^۲، تحلیل گر کانادایی نیز انتظار دارد میانگین بلندمدت قیمت نفت در حدود ۲۴ دلار افزایش باشد.

اما سؤال اینجاست که آیا از نگاه فعالان بازار نفت و سرمایه گذاران در سهام شرکت های نفتی نیز افزایش قیمت های نفت، افزایش بلندمدت تلقی می شود؟ برخی معتقدند اگرچه در حال حاضر نفت در بازارهای آتی در بورس نیویورک برای سال ۲۰۰۹ بالاتر از ۲۸ دلار خرید و فروش می شود، لیکن بازار هنوز انتظار کاهش قیمت ها طی ماههای آتی را دارد. اما نگاهی به وضعیت بازار سهام پذیرش این ادعا را اندکی مشکل می سازد. گروهی از تحلیلگران بازار سهام معتقدند در حال حاضر سرمایه گذاری در خرید سهام شرکت های نفتی، فرصتی مناسب برای سرمایه گذاری محسوب می شود.

نسبت قیمت به درآمد سهام شرکت های نفتی حاکی از آن است که در حال حاضر با توجه به انتظارات قیمت نفت در آینده، قیمت سهام این شرکت ها بسیار پایین تر از حد مورد انتظار است. هم اکنون در بازارهای جهانی بورس، شرکتهای بزرگ نفتی همچون شرکت های کانادایی Enca، Nexen و Energy Talisman در صدر لیست خریداران قرار گرفته اند.

در امریکا نیز شاخص قیمت شرکتهای نفتی فیلادلفیا با ۰/۸ درصد افزایش به ۱۰۲/۴۱ رسیده است. قیمت سهام شرکت نفتی مریل لینچ با ۶۵ سنت افزایش به ۶۹/۳۰ و قیمت سهام اکسون موبیل با ۷۴ سنت افزایش به ۴۲/۶۴ دلار رسیده است. به علاوه قیمت سهام شرکت های نفتی آناداکو و دون انرژی نیز به ترتیب ۷۳ و ۲ درصد افزایش داشته است. اگر بازار انتظار می داشت که قیمت های نفت دوباره به سطح ۱۸ تا ۲۰ دلار بازگردد، قیمت سهام این شرکت ها هم اکنون تا این میزان افزایش نمی یافت. به عبارت دیگر چون بازار اطمینان یافته است که افزایش قیمت های نفت مقطعی نیست، قیمت سهام این شرکت ها نیز روند افزایشی به خود گرفته است.

بر این اساس انتظار می رود که نسبت قیمت به درآمد سهام در شرکت های نفتی از دامنه ۴:۱ تا ۷:۱ کنونی به دامنه ۸:۱ تا ۱۰:۱ در آینده نزدیک افزایش یابد. میزان سود سهام پرداختی از سوی شرکتهای مزبور به سهامداران نیز قابل تأمل و توجه است. افزایش سود سهام پرداختی سه ماهه شرکتهایی مانند Encana به میزان ۳۰ درصد این ذهنیت را تقویت می نماید که شرکتها نیز افزایش قیمت های نفت را به عنوان پدیده ای بلندمدت پذیرفته اند.

بهرحال، این سؤال که آیا افزایش قیمت های نفت در سال ۲۰۰۳ و افزایش آن در ماه های اخیر ناشی از کاهش ارزش دلار و تنش های سیاسی در جهان و نا اطمینانی در مورد آینده ثبات و امنیت در عراق است و یا آنکه پدیده بلندمدتی است که از تحولات تقاضای جهانی نفت ناشی شده است، همچنان محل بحث و بررسی است.

- 1 - Arctic National Wildlife Refuge
- 2 - Horsnell
- 3 - Brain Prokop

جهانی نفت به سمت بالا خواهد بود. در جانب عرضه اگرچه اعضای اوپک اغلب به طور کامل به تعهدات خود در مورد سهمیه های تولید پایبند نبوده اند، لیکن به نظر می رسد این سازمان توانایی کنترل سهمیه های خود را داشته است و علیرغم افزایش عرضه از سوی کشورهای تولید کننده غیر عضو اوپک، میزان افزایش تقاضا در آینده از افزایش عرضه پیشی خواهد گرفت. به همین جهت است که قیمت جهانی نفت در سال ۲۰۰۳ نه تنها از متوسط قیمت ها در طی ۵ سال گذشته فراتر رفته است بلکه به بالاترین سطح خود از سال ۱۹۸۳

افزایش قیمت های نفت نه یک واقعه مقطعی بلکه واقعبینی برخاسته از تحولات بازار است و نمی توان انتظار داشت قیمت های جهانی نفت که از سال ۲۰۰۳ رو به افزایش گذاشته است دوباره به سطوح پایین تر از ۲۰ دلار کاهش یابد

تاکنون رسیده است. بهر حال، نکته ای که نباید فراموش شود این است که علیرغم افزایش نسبتاً سریع تقاضا در سال ۲۰۰۳ و لذا بالا رفتن قیمت ها تا سطح کنونی، قیمت های واقعی نفت که از تعدیل قیمت های اسمی نسبت به نرخ تورم حاصل می شود بسیار پایین تر از قیمت های سال ۱۹۸۳ می باشد. به همین دلیل ارزش واقعی درآمدهای کشورهای تولید کننده نفت طی دو سال گذشته متعاقب کاهش ارزش دلار در مقابل یورو در حدود ۳۰ درصد کاهش یافته است.

به عبارت دیگر اگرچه قیمت سبب نفتی اوپک در حال حاضر بالاتر از سقف قیمت این سازمان یعنی ۲۸ دلار است، لیکن چنانچه کشورهای عضو بخوانند درآمد واقعی خود را در سطح گذشته آن حفظ نمایند ناگزیر خواهند بود به علت کاهش ارزش دلار، محدوده قیمتی خود را از سطح ۲۲ تا ۲۸ دلار به سطح ۲۵ تا ۳۲ دلار افزایش دهند.

به عقیده هورسنل^۱، یکی از تحلیلگران مشهور بازار نفت لندن، بسیار بعید به نظر می رسد که قیمت های نفت خام که در

تغییر چندانی نخواهد کرد و حتی پس از بهره برداری از این پروژه نیز تولید نفت آمریکا تنها در حدود ۱/۵ میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت، به نظر می رسد افزایش تقاضای نفت در این کشور بر فشار جانب تقاضا در بازار جهانی نفت خواهد افزود.

در این میان حتی استفاده از ذخایر استراتژیک در امریکا نیز توانسته است از افزایش قیمت ها جلوگیری نماید. براساس آمار رسمی منتشر شده، ذخایر نفت و بنزین ایالات متحده طی ماههای اخیر به ترتیب ۲/۱ میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه کاهش یافته است، در حالی که معمولاً در آستانه ماههای گرم سال این ذخایر افزایش می یابند. در حقیقت کاهش اخیر در ذخایر بنزین ایالات متحده، میزان ذخایر بنزین این کشور را به پایین ترین سطح آن طی ۳۰ سال گذشته رسانده است. در این شرایط، انتظار افزایش تقاضای بنزین در امریکا نیز بر نگرانی های بازار نفت در این کشور است بطوریکه انتظار می رود مصرف بنزین در این کشور با ۲/۲ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۹/۳۲ میلیون بشکه در روز در سال جاری بالغ گردد.

علاوه بر ایالات متحده انتظار می رود هند و چین نیز طی سالهای آتی با افزایش تقاضا مواجه باشند. افزایش جمعیت و رونق اقتصادی این کشورها از یک سو و محدود بودن تولید داخلی آنها را می بایست عامل اصلی افزایش واردات نفت در این کشورها دانست. در چین با توجه به گسترش سریع وسایل حمل و نقل جاده ای و ریلی تقاضا برای نفت در حال افزایش است.

پیش بینی ها حاکی از آن است که تقاضای نفت در این کشور در سال ۲۰۰۹ روزانه ۷ میلیون بشکه در روز خواهد بود. بطوریکه این کشور در سال ۲۰۰۹ نیمی از نفت مصرفی خود را از طریق واردات تأمین خواهد کرد.

رشد تقاضای نفت در این کشور در سال ۲۰۰۳ به گونه ای بود که آژانس بین المللی انرژی ناگزیر پیش بینی خود در مورد تقاضای نفت چین در سال ۲۰۰۴ را در ماه فوریه سال جاری به میزان ۶۰ درصد نسبت به پیش بینی قبلی آن در ماه اکتبر ۲۰۰۳ افزایش داد. در مجموع طی سه ماهه نخست سال جاری میلادی، آژانس بین المللی انرژی پیش بینی خود در مورد تقاضای نفت در چین را ۱۸۰ هزار بشکه افزایش داده است و براساس آخرین پیش بینی های این آژانس تقاضای نفت در چین در سال ۲۰۰۴ میلادی به ۶/۴ میلیون بشکه در روز بالغ خواهد گشت.

متعاقب افزایش تقاضا در این کشور، واردات نفت آن نیز در ماه فوریه جاری با ۲۸۰ هزار بشکه افزایش نسبت به ماه ژانویه به ۳/۱۶ میلیون بشکه در روز رسید. همچنین طی دو ماهه اول سال جاری واردات نفت خام و فرآورده های نفتی این کشور به طور متوسط ۳/۰۲ میلیون بشکه در روز بوده است. این در حالی است که در دوره مشابه سال های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۲ واردات نفت خام و فرآورده های نفتی چین به ترتیب بطور متوسط تنها ۲/۱۱ و ۱/۶۱ میلیون بشکه در روز بوده است.

از سوی دیگر، پیش بینی آژانس بین المللی انرژی در مورد تقاضای نفت در منطقه آمریکای شمالی نیز حاکی از افزایش تقاضای نفت در این منطقه است. آژانس همچنین طی ماههای اخیر پیش بینی خود از مصرف نفت در ۲۶ کشور صنعتی در سال ۲۰۰۴ را به میزان ۶۰ هزار بشکه در روز افزایش داده است.

در مجموع آژانس طی پنج ماه متوالی گذشته پیش بینی خود را در مورد مصرف جهانی نفت در سال ۲۰۰۵ را نیز افزایش داده است. بدین ترتیب انتظار می رود تقاضای جهانی نفت روند افزایش کنونی را همچنان دنبال نماید و به تعبیر اقتصادی این امر به معنای "جابجایی" منحنی تقاضای